

Izhaja vsak četrtek,
Velja s poštnino vred in
v Mariboru s pošiljanjem
na dom
na celo leto . 3 fl.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 . — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 30 k.
" 1/4 . — fl. 70 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi ne
prijemajo.

Oznanila se prijemajo in
plača se za navadno vrstico
če se oznanilo natisne en-
krat, 10 kr., če dvakrat,
15 kr., če trikrat 20 kr.,
in vsakokrat za kolek 30 k.

Štv. 38.

V Mariboru 22. septembra 1870.

Tečaj IV.

Srenjske volitve

so pred pragom in morajo biti končane še ta in uni mesec. Srenjske volitve so posebno na slovenskem Štajarju zelo važne, morebiti dosti važnejše, kakor misli marsikteri rodoljub. — Srenjsko predstojništvo je podpora ali overa našega narodnega napredka, našega blagostanja; če bodo tedaj v srenjsko predstojništvo izvoljeni pravi rodoljubi, bomo šli naprej v vsem, posebno pa tudi v narodnih zadevah, in bomo s časom dosegli to, kar smo že tolikokrat zahtevali pri tabo-rih, v deželnih zborih in v časnikih; namreč narodni jezik v urade in šole in Slovenijo. Tudi volitve narodnih dežel-
nih poslancev, tedaj pravih zastopnikov naših koristi, se bodo lože vršile, če bodo srenjsko predstojništvo narodno. Če pa se bodo volili v srenjska predstojništva nemškutarji ali celo nemčuri, bode gotovo šlo vse rakovo pot na Slovenskem, ker to so najhujši nasprotniki vseh naših pravičnih tirjatev in tedaj tudi nasprotniki našega blagostanja, naše boljše pri-
hodnosti, ker le zedinjeni vsi Slovenci v eno kronovino, si moremo pomagati do boljšega, do pravega blagostanja naše lepe domovine Slovenije!

Da se bodo počasi tudi naše želje izpolnile, se neko-liko kaže že iz tega, da je že vezdajni državni zbor v ve-
čini federalističen, kar se še celo ni pričakovalo, če ravno Čehi še niso v njem, ki so skorej tudi sami federalisti.

Ker pa Čehi niso in ne bodo volili v državni zbor, in ker bo federalistična večina, če ravno ni v sedajni, gotovo vendar v prihodnji sesiji zahtevala, da se naj Avstriji dá federalistična ustava, se je sicer bati, da bode vezdajna vlada, ki se trdno drži in hoče držati decemberske ustave, državni zbor razpustila in izpisala direktne volitve. Upamo pa, da tudi po direktnih volitvah pride federalistična večina v državni zbor in da se bode po tem vlada vendar enkrat prepričala, da večina avstrijskih državljanov hoče imeti federalizem, ter ga bode potem tudi dala. Če pa imamo enkrat federalizem, dobimo tudi vse kar vsem narodom po federalistični ustavi gre in tedaj tudi Slovenijo. Vsi ti lepi posledki pa so odvisni od volitev deželnih poslancev in te so spet odvisne od volitev srenjskih zastopov. Srenjske volitve so tedaj podlaga prihodnjega blagostanja Sloven-
cev in zato pazite dobro pri teh, da boste volili v srenjski zastop — župane in svetovalce — samo prave, iskrene ro-
doljube. Bodite stalni našim narodnim načelom in bodite prepričani, da moramo v kratkem doseči vse to, kar nam po postavi gre, in kar nas bode gotovo pripeljalo do boljšega.

Kako in kdaj se bode vojska končala.

Če je kdo pazljivo prebiral razne avstrijsko-ogerske časnike od onega časa, kar se je sedajna vojska začela, je v njih lahko našel, da se v Avstriji nahajajo tri vrste nev-tralcev. So namreč neutralci ki imajo sočutje za Pruse, ali bolj rečeno, za Nemce; drugi ki imajo sočutje za Francoze, in taki ki nimajo sočutja niti za eno niti za drugo bojeva-
jočo se stranko, in ti pravijo, da bi najbolje bilo, če bi se Francoz in Prus tako dolgo bojevala, da bi drug drugega popolnoma pokončala, kakor ona dva leva, o kterima basen

pravi, da sta se tako dolgo jedla, da sta k slednjemu ostala le samo repa na bojišču.

Iz početka se je mislilo, da to celo ni mogoče in da bode po prvi veliki bitvi se taki napravil mir, dozrajne mnoge krvave bitve ali bolj rečeno mesarenje kaže vendar, da je tudi to mogoče in da se je res bati, da se bosta oba leva celo pojedla.

V bitvah od 14. avgusta do 2. septembra sta nasprot-
nika skupej zgubila že više 300.000 mož ranjenih in mrtvih. Zmaga Nemcev je zato samo v tem, da grejo naprej in da imajo več znamenj zmag, mrtvih in ranjenih pa imajo več kakor Francozi.

Pri vseh teh velikanskih žrtvah in strahovitem preliva-
nju krvi se še vendar ne more reči, da bi skorej konec bil vojskovanja, ker zdaj še le je stopil francoski narod na bo-
jišče in zato se lahko vpraša: Kako in kdaj se bode ta strašna vojska končala?

Zakaj pa se še vojskujejo Prusi dalje tako trdovratno? ker hočejo le v Parizu mir delati, Francosko popolnoma po-
treti in si prilastiti Elsassko in Lothringsko. Spet se bo posijalo seme prihodnje vojske med Francozi in Prusi, ker francoski narod ne bode nikdar pozabil takega ponižanja in oslavlje-
nje, katero bode po takem Francosko doletelo, bode ona s zvezami z drugimi vladami spet popravila, in tedaj bodo spet stale razmere kakor dozdej, in samo ta razlika bode pristopila, da bode Francoska prihodnjič bolj oborožena in previdnejša, kakor je bila zdaj.

Na ta način bode zato gotovo spet prihodnji rod do-
letela vojska. Napoleona smo srečno rešeni, zdaj pa nam Bog pomagaj zastran Hohencollerja!

Vse spoštovanje takim vojaškim voditeljem kakor so Moltke, Steinmetz, von der Guben, Blumenthal itd., zmagali vendar niso oni, niti Prusi sami, temuč nemški narod, kaj pa bode nemški narod dobil s tim če, se aneksira Elsas in Lothrinsko? Ali bode manje dače plačeval? Ne! Ali bode bolj svoboden? Ne! Ves dobiček za nemško ljudstvo bo ta, da se bodo v nekterih letih spet vojskovali z Francozi. In zakaj vse to? Ker Hohencollern noče samo zmagati, temuč tudi pridobiti in nadvlado nad vso Evropo imeti. — Kralj Vilhelm, prestolni princ in princ Friderik Karl so zdaj tudi v vojski to je res zmagali, zmagali bi vendar Nemci tudi brez njih, ravno kakor se dobro vojskujejo Virtsenbergerji, Ba-
varci, čeravno so njih vladarji doma. Hohencollerji bodo tedaj pobrali sad zmage, ljudstvo pa si naj obriše usta in bode imelo čast čez pet ali deset let spet se bojevati.

Mislimo tedaj, naj se napravi v kratkem mir in sicer ne jalov, ki bi imel seme prihodnje vojske v sebi.

Z bojišča

13. septembra so prišli glasi iz Pariza, da so Francozi most razstrelili pri Creilu. Razstreliti še tudi mislijo vse druge moste, kateri bi Prusom na dobro prišli. V Chalonsu je 8000 Prusov.

14. t. m. je bila mala bitva pri Montereau med prus-
kimi ulani in francoskimi svobodnimi strelci. Prusi so zgubili 60 mož in so bili nazaj vrženi. Oni isti dan pa so se mo-
rali Francozi pred Prusi pri Melun-u nazaj pomekniti.

Od 14. do 20. t. m. skorej ni nič važnega poročati iz

bojišča. Prusi so se počasi in previdno pomikovali proti Parizu, ktere so vedno nadlegovali francoski prostovoljni strelci in je tudi večkrat v malih bitvah pobili. Prusi se bližajo Parizu od treh strani, in so že prišli v Versailles, Clamart, Charenton, ter so še samo tri ure od Pariza. Misli se, da bodo od treh strani Pariz napadli in si svoj glavni kvartir v Versaill-u napravili.

18. t. m. je bila mala bitva med Prusi in Vineyjevimi korom, pri kateri so Prusi mnogo ljudi zgubili, posebno pri Ivry, kder so se spet Prusi morali nazaj pomeknuti.

V gozdih pri Chamantu ima general Ducrot 80.000 vojakov zbranih.

19. t. m. se piše, da se bo Jule Favre podal v glavni kvartir Prusov, in da se bo pogajal z Bismarkom zastran miru. —

Iz pruskega tabora prihajajo zmirom glasi, da so pruski vojaki že jako utrujeni, na francoski strani pa so prostovoljci čedalje sitnejši in nadlegajo zlo nemško vojsko. Ako se ne bode v kratkem storil mir, se je bati, da napadejo armada ualezljive bolezni, ker se že zdaj zlo griža kaže.

Trdnjave se še zmirom držijo in napadajo večkrat z uspehom nadlegovalce. Tudi Bazaine-va vojska je dobro z vsem oskrbljena.

20. t. m. je bila bitva pri Mauthery-ju v kateri so Francozi zmagali. Prusi imajo velike zgube.

Gospodarske stvari.

Umni sadjorejec.

Kako se sadje suši.

Kdar je sadje zadost zrelo, naj se posuši, posebno ktero se dolgo hraniti ne da, kakor češplje, tepke, breskve, češnje, sploh bruske maslenke, pa tudi jabelka v režnjah. Tak sad se da več let hraniti, tudi v velik dobiček za prodaj ali za domačo rabo obrniti.

Kdor ima mnogo sadja, naj ga v posebni sušivnici suši, ktera ima od znotraj podolgovato peč, zgoraj pa več vratac, ki se od vseh strani dobro zaprejo in od same prave, ne prehude toplote suši, da ne bo posušeno sadje po dimu okusa imelo, tako sadje malo za prodaj velja. Zatega del je treba vselej zrelo, zmehčano sadje za sušilo vzeti; sušivnico s suhimi, trdimi drvami kuriti, ne pa z mehkimi, smolnatimi ali preobilno netiti. Tudi se ne sme suho sadje v sušivnici ohladiti, ampak zvečer ali zjutraj iz tople sušivnice naglo na hladen zrak postaviti, da lepo svetlo in slastno ostane; po tem se na subem in vetrovnem kraju v snažni posodi shrani. Tako posušeno sadje se do 7 let obrzi.

Kdor pa ima malo sadja, naj ga suši v peči na lesah ali na peči, ali pa na solncu. Če sadje na peči sušiš, izvetraj hišo večkrat, pa tudi prah na peči pometi ali popir podloži, da bo sadje čedno.

Oplupljeno in izkosčičeno sadje, slive, breskve, bruske, jabelka itd. tako posušiti, da je lepo rumeno, se lahko in drago proda. Ravno tako se dá sadje na solncu posušiti. Kdor se s sušilom pečá, naj ima vse snažno, čedno in lepo. Preveč se sadje ne sme posušiti ali celo ožgati; tako sadje ni za nič. Češpelj se le toliko nabere, kolikor jih na lese gre, če jih je pa več, se na solnčni kraj spravijo, kjer jih solnce sušiti pomaga, dokler na nje vrsta ne pride, sicer bi se skazile, posebno če bi še na kupu bile.

Pokuhana jabelka.

Prav sladke bruske se stlačijo in mošt za peti del zavreti pusti, potem se v kako snažno posodo vlije da se ohladi; če je mošt gost, ga je treba skozi čisto rjuhó ali vrečo v posodo precediti. Na to se vzamejo dobra, dišeča jabelka, kdor jih ima, inče so tudi navadna zrela jabelka dobra, in se na vodi skuhajo, da postanejo popolnoma mehka, in se dadó skozi sito porinoti, da se kože in peškica odstranijo. Sedaj se spravijo skuhana jabelka in ohlajeni mošt v kotel ali ranglo, in se nad ognjem tako dolgo meša, da je tanjkemu testu podobno. Ko se to dožene, se dene v drugo čedno posodo, ktera se s pokrovom pokrije, in na pokrov žrjavice nadeva da se skorja naredi in zrak v to pokuho ne more, zadnjič se posoda z mehurjem dobro zaveže. Tako pokuhana jabelka dajo dolgo časa prijetno jed.

Nekteri vzamejo namesto jabelk ali bruske češplje, češnje ali višnje in jih skuhajo, skoz sito potisnejo in potem s zavretim moštom pokuhajo, na isti način kakor je zgoraj povedano. Drugi še kake druge dišeče reči pridenejo, na primer, bezgov sok, da s tem okus in barvo zboljšajo; ali pa, če je sad manj sladak, dodajo nekaj sladkorja itd.

Drug način jabelka pokuhati je ta: Vzame se en del jabelk in ravno toliko pese, oboje se posebej kuha, potem se vkupaj stlačijo in pokuhajo do trdega; namesto jabelk se tudi bruske vzamejo. Kadar sadja ni, se zgol iz pese in mrkevce ali korenja taka pokuha nareja. Tudi se jemlje mesto pese mrkevca k sadju in se ravno to doseže.

Če se mošt od bruske pri zmernem ognju zavre in zgosti, se dobi sirup, ki se mesto sladkorja in sirovega masla rabi. —

Tudi izkosčičene slive ali češplje se tako pokuhajo, da se zmerno ueti in vedno meša, dokler se ne zgostijo. — Slivne kože se ravno tako odstranijo kakor jabelčne, da se namreč s kako snažno tumpasto metljico skozi sito spravijo. Tudi se nekaj dišečih reči pridene, kdor hoče, potem jih pa pri ognju popolnoma do trdega zgosti. Tako se tudi s češnjami in višnjami ravna.

Pojasnila

postave gledé povzdige reje goveje živine.

O pospeševanju in oziroma podpori naprav, po katerih se mora voda umetno razpeljavati.

Pospeševanje in oziroma podpora naprav, po katerih je mogoče vodo umetno na travnike in polja napeljavati in odtakati, meri vzlasti na to, da se osnujejo izgledne drenaže in izgledna napeljavanja vode; vrhu tega bode tudi ugodno, ako se osnujejo izgledna gnojišča.

V vsakem okraju naj bi se enake izgledne naprave osnovala vpricho gospodarjev, ktere je treba pri tej priliki podučiti in pokazati, kako se jim je pri osnovi takih naprav ravnati.

V vsakem okraju mora kdo delati za ta posel potrebne cevi, da niso predrage in jih vzlasti to ne podraži, da jih dobivajo iz daljnih krajev. Štajersko kmetijsko društvo je vselej pripravljeno v ta namen pripustiti potrebno orodje za izdelavo cevi in vrhu tega tudi rado pošlje svojega potujočega učitelja, da podučí kmetovalce, kako s cevmi ravnati ter kako vodo v mokrih tleh razpeljati. Ni drugega treba, ko želje društvu izreči, da naj bi podpiralo osnovo tako naprave v omenjenem smislu.

Poglavitna stvar pospraviti obilo klaje in kinč vsakega posestva so travniki in pašniki. Kjer tla niso močvirnata, se moča po prav nevkretnem načinu skuša napeljati; ker se voda vedno na travnik staka in ne skrbijo, da bi se tudi redno odtakala, postane ves travnik sčasoma močvirnat, in se nakosi na njem kislotne piče. Mnogo mokrih travnikov bi se dalo prav lahko izsušiti, čisto bi bilo že z nekterimi jarki opravljeno, a še celo teh gospodar ne napravi.

Pri marsikterih suhih travnikih teče voda mimo, in lahko bi je bilo na travnik napeljati in po tem načinu mnogo več nakositi; a tudi tega ne storijo. Pogojenje travnikov je celo redka prikazen, in zarad tega travnik leto na leto bolj peša in nakosi se vsako leto manj in manj.

Ne da se tajiti, da je dosta ovir pri napravi vodovodov, a take zapreke se bodo odstranile po posebni, po deželnem zboru vladi priporočeni postavi, določujočo pravico do vode, ki bode v občini blagor take naprave pospeševala. Ces. kr. ministerstvo kmetijstva, ki marljivo dela za povspreh poljedelstva, podpira enake naprave z denarnimi pripomočki; naša skrb mora tedaj biti, da po osnovanju takih naprav dobivamo obilo dobre in žlahne klaje, kar bode nam in našim naslednikom mnogo pomagalo.

Planinski pašniki so tudi manj ali več v prav slabem stanju; grnje se razširja, kamenje se ne odpravlja in oboje zmanjša muljavo. Močvirnata tla se ne izsušijo, živina pije gnjilobno vodo iz močvirij, zboli in pogine; živinski odpadki se ne pobirajo in koristno ne porabljajo, s kratka, za planinska gospodarstva se nihče ne briga, in skušnja uči, da imajo na enakem prostoru danes veliko manj živine od nekdanj. Vse te napake moramo sami odstraniti, saj je to v našo korist; skušajmo le napako prav spoznati in popravili bomo radi kmalu, kar smo do zdaj zamujali.